

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУҢ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИҢ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРЫНҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИНҢ ОРГАНЫ

1925 август 12 ВТОРНИК № 156 (2586) ӨРТӨС 20 КОП.

Эш П. К. Пономаренкону Ленин ордени-биле шаңнаар дугайында ССРЭ-нин Дээди Соединия Президиумунун чарлыгы (1 арын). ССР Эвилелинин Шериг-Далай флорунун Министринин дужаалы (1 арын).

Мал чеминин белеткелине хожу-лаашкыны болдурбас (1 арын). Чөөн-Хемчик районунун партия конференциясы (2 арын). Чаа амьдыралдын тудуглары—тайбыннын тудуглары (2 арын).

Марксисчи философия материализми (3—4 арын). Улус демократиязын чурттарында (4 арын). Дайын белеткелине Бельгияда удурланышкынар (4 арын).

Большевикчи шүгүмчүлөлдү болгаш бот-шүгүмчүлөлдү калбартыр

Партиянын мурнунда туруп турар сорулгаларны чедишкенин күүседери большевикчи шүгүмчүлөлдү болгаш бот-шүгүмчүлөлдү педтериди-биле үзүлбөс харылзаалыг. Бот-шүгүмчүлөлдү чокка бистер бурунгаар шимчеп шыдавас бис, ол дээрге, биске агаар дег, сүг дег херек. Большевикчи күжү чүдөл дизе, оң шүгүмчүлөлдү кортпазында. Партия бурунгаар шимчеп чоруурунга энергияны оон апар турар. Бир эвес бистер улам-на бурунгаарларын күзээр болзувуса, бистин чептеривисти боттарыныска илереткеш, оң соонда доран-на организация ажыл-биле ол чептерини узуткап алыр ужурут бис.

Эш П. К. Пономаренкону Ленин ордени-биле шаңнаар дугайында ССРЭ-нин Дээди Соединия Президиумунун чарлыгы (1 арын). ССР Эвилелинин Шериг-Далай флорунун Министринин дужаалы (1 арын).

ССР Эвилелинин Шериг-Далай Флорунун Министринин ДУЖААЛЫ

1925 чылдың август 10-да. № 115. Москва хоорай.

Эштер матростар болгаш солдаттар, старшиналар болгаш сержантылар! Эштер офицерлер, генералдар болгаш адмиралдар! Совет улус Шериг-Далай Флорунун Хүнүн бо хүн байырлап турар болгаш коммунист партиянын, ч.з. актын болгаш эш Сталинның бодунун бистин мурнууска салган сорулгаларын күүседер талазы-биле бистин Шериг-Далай Күштеривисти, судно тудушкунунун улестирүүнү ажалдакчыларынын чедишкенин демдегеп турар. Шериг-Далай Күштеринин бодунун составы болгаш судно тудуглары Совет Төрүн чурттуң Шериг-Далай күчү шыдалы бжыкчаларына чаа-чаа, улам-на улуг чедишкенин болурун күзедим! ССР Эвилелинин Шериг-Далай Флорунун Хүнүн демдеглээри-биле дужаарымыз:

Бо хүн, август 10-да, Флоттарга болгаш флотилияларга шериг корабльери болгаш эрик кыдынын батерейлери артиллериянын чээрби уудаа дааштаашкыны-биле салот кылар!

Бистин алдарлыг Шериг-Далай Флоруду дегерезин! Маадырлыг совет улус дегерезин! Бистин чазаавыс дегерезин! Бистин тиелдигелеривисти сору киирикчи болгаш организаакчызы — Ленин — Сталинның улуг партиясы дегерезин! Бистин баштыңчывыс болгаш башкычы Совет Эвилелинин Генералымызу улуг Сталин дегерезин!

ССР Эвилелинин Шериг-Далай Министри Вице-Адмирал Н. КУЗНЕЦОВ.

Участок бүрүзүңе чаа техника

КРАМАТОРСК. Ново-Краматорскиниң Сталин аттыг заводунун № 2 механиктин цехинде демирни автомат-биле хайылдарынын агрегатын ажылдап кирген. Ол болза, демирни хайылдарын 15 катап дүргедер аргалыг.

Күш-ажылдын бүдүрүкчүлүгүн улгатырып, продукциянын бот-өртүн чигидип, чаа техниканы ажылдай-вайн турар чер цехте чок.

Цехтин ажалчынарын күш-ажылдын бүдүрүкчүлүгүн чаа мурнакчы техниканы ажылдаанын тунелинде эрткен чылдазындан 20 катап улгаткан болуп турар.

Сталин аттыг заводтун эске-даа цехтеринде мурнакчы техниканы ажылдап турар. Бо чылын ачаа 50 эжиг хевирлерин чаа агрегаттарын, станоктарын болгаш херекселдерин тургускулаан.

(СЭТА).

Куйбышевтин суг күжү-биле ажалдаар электри станциязынга

ХАРЬКОВ. И. В. Сталин аттыг электри механика заводунга ийи чыл мурнунда Куйбышевтин суг күжү-биле ажалдаар электри станциязынын тудушкунундан эң баштайгы чагы кирген турган. Стахановчулар, мастерлер, инженерлер күш-ажылчы вахтаже кирген, ук чагыны доктааткан хуусаазындан ийи неделя бурунгаар доозупканнар.

Оон соонда заводтун коллективини улуг тудушкунун оон өске тос чагыларын хуусаазындан эрте кылып берген. Заводтун чаарткычылары электри херекселдеринге дыка хөй санныг чүүл-бүрү чагыларын кы-

лып тургаш, хөй санныг болбаазырадылганы болгаш техника талазы-биле чаа чүдөлдери сүмөлөп киргеннер.

Чаа технологияны болгаш күш-ажылды рационалды аргаларын ажылдаарга, механизминин шынарын экижиптишпаан, оңу ажылдадырынын хуусаазын узудуп турар. Ол завод августун 5-те Куйбышевтин суг күжү-биле ажалдаар электри станциязынын электримонтаж ажалдарына ажылдаар херекселдерин хуусаазынын бегинде кылып дооскаш, Куйбышев ГЭС-че чоруткан.

(СЭТА).

Ставропольдун беш районнары тараа дужаарынын планын күүсеткен

СТАВРОПОЛЬ. Крайнын беш районнары, оон иштинде Георгиевский болгаш Ипатовский районнар күрүңеге тараа дужаарынын планын хуусаа бегинде күүсеткен.

Крайнын кандаачал зоназында турар Ипатовский районун колхозтары эрткен чылга боодаарга дыка бедик дүжүттүн тараазын өстүрүп алганнар. Черни ажалдап кыларынга машина-трактор станцияларынын

ролюнун өскени болза, бедик дүжүт өстүрүп алырын хандырган. Бүгү-ле күзүн чашкан культуларын кара хөрүзүнүг болгаш апрельде андарган эки кур черлерге тараан. Чазын чашкан тарааларны эрте күзүн андарган черлерге тараан.

Ипатовский районун колхозтары күрүңенин тараа белеткек черлеринге эрткен чылдагызындан миллион ажыг пуд кызылтасты урганнар.

Чарыштын эгелекчилери боттарыда эвээш эвэс чедишкенин чедип алганнар. Эрткен чылдын август 1-ден эгелээш, бо чылдын июль 1-ге чедир «Буревестник» фабриканын ажалчынары продукциянын бот-өртүн 5.307 муң рубльге чигидер деп хуулаан алгаш, оңу 6.470 муң рубль кыдыр күүсеткеннер. 11 айларын дүргүзүндө камнатынган материалдардан ол фабрика 238 муң эш индиктерни кылып үндүргөн.

(СЭТА).

Унелиг эгелээшкенин негтередишкенин

Бир чыл бурунгаар Москваның «Буревестник» деп фабриказын бүдүрүлгө хуралына бжыкчы Мария Левченко продукциянын кыдыр ажыл бүрүзүнүң-не бот-өртүн чигидер дээш социалист чарышты эгелээрин сүмөлзөн. Оңу стахановчу Григорий Муханов деткээн. Бодунун оң мурнунда-ла кылган ажалдарына алган камнагалын улам негемзенин дугайында сүмени ол бодунун талазындан берген. Продукциянын бот-өртүн чигидер дээш чарышта киржи турарларга бухгалтер П. Заводская база дузда-лап турган. Чурттуң иштинде амгы үеде канчаар-даа аажок улуг калбарышкынын болуп турар ол кайгамчыктыг эгелээшкенин ынчаар тынылган.

Улетпүрүнүң яны-бүрү адырларынын дыка хөй муң төлээлекчилери «Буревестник» фабрикага чораннар. Ол шыкаш эгелекчилер М. Левченко болгаш Г. Муханов олар база-ла Москваны, Ленинградтын, Ивановонун, Киевтин дыка хөй фабрикаларына баргылаан болгаш олар боттарынын дүржүлгаларын

Мал чеминин белеткелине хожудаашкыны болдурбас

Таңдыда сиген кезилдизи

БАЙ-ХААК. (Телефон-биле). Таңды районун Калинин аттыг колхоз малга чем белеткээринин ажылын эки чорудуп, августун 5-ке чедир сиген белеткээр планын 72 хуу күүсеткен.

Бригадир эш Загайченконун удуртулгазы-биле сиген белеткелинде 47 колхозчулар ажылдап турар. Аът-биле сиген кезер машинанын машинистери эштер Бекреев, Фертов, Зайцев олар хүн-бүрүде-ле ажыл нормазын 120—150 хуу күүседип турар.

Ол шыкаш Буденный аттыг болгаш «Красный партизан» колхозтун сиген белеткелинде ажылдап турар колхозчулардан аът-биле сиген кезер машинанын машинистери эштер: Аракчаа, Кертик-оол, Тадар-оол, Көгөл олар хүн-бүрүде ажыл нормазын 150—160 хуу чедир күүседип турарлар.

«Красный партизан» колхозтун колхозчулары эштер Норбу, Тажи-оол, Доржу олар сиген бөлүүшкүнүгө ажылдап, хүнүң-не ажыл нормазын 150 хуу чедир күүседип турарлар.

Оон-биле чергелештир нинтинин малынга чем белеткелинин ажылын Сталин аттыг, «Сталинчы орук» колхозтар, Балгазында мал ажылынын машина станциясы, Бай-Хаак МТС-ин багай чорудуп турар.

Сталин аттыг болгаш «Сталинчы орук» колхозтар август 5-ке чедир сиген белеткелинин планын чүгле 33—34 хуу күүсеткенер.

Балгазын ММС-зинин боду чоруур сенокосилкасы «Революциянын чал-быжы» колхозка сигенин кезип эгелээнинден бээр 1 ай иштинде 900 центнер сиген кезер ужурут тургаш, чүгле 30 центнер сиген кескен. Ол шыкаш трактор-биле сиген Бөлдүрер машина планын база ла ыракта чедир күүсетпейн турар.

Бо машиналар хөй нуруузунда-ла яны-бүрү чылдагааннар-биле ажыл чок турар чоруунун хөйүнден ажыл нормазын күүстеппейн турар.

Бай-Хаак МТС-зинин (директору эш Харченко) боду чоруур сенокосилкасы «Красный партизан» колхозка баргаш ажылдаанындан, ажыл чок турганы хөй болуп турар.

Силос кезер машинанын колхозтар улуду-биле хергеп турда, ол тыял-бас силосорезкалар, МТС-те кандыгдаа ажылдап чок чыдып турар.

Мындай чептеринин хөйүнден район август 5-ке чедир сиген белеткээринин планын 42 хуу, а силос салышкынын планын чүгле 23 хуу күүсеткен.

Чептеринин тарый узуткап, мал чеминин белеткелинин ажылына куженишкенин улгатырары негетинип турар.

Эрзин районда «Коммунизмче орук» колхозтун баштаар чери болгаш колхозтун кезигүүсери нинтинин мал ажылына бедик ниитилгелер, эки шингээлди мал чемин белеткээри — малдын баш санын өстүреринге, оң продукциянын бедидеринге дыка улуг ужур-дуздадыг деп чүвени ханызы-биле билип, малдын бжык чөм-суурну тургузарына онза кичээниги салып турар.

Колхозка сиген кезилдиз эгелээнинден бээр үр болбаан, баштайгы он хонукта 600 центнер силос белеткээр планын тургаш 630 центнер кезиртү эки шынарлыг кылдыр белеткээ. Силос салырынын техниказын колхозчуларга районун көлзө ажал-агыл килдизинин зоотехниги эш Глазов үргүлчү айтып берип турар. Силосту кыларынга 200 ажыг килограмм дусту ажылдаан.

Сиген белеткелин кыска хуусаада чорудар сорулга-биле ийи звенодан тургустунган 55 кижилг бригаданын организааш, күш-ажылды баш удур таарыштыр тургускан. Колхозчуларнын, бөлүктөрүн, аразында социалист чарышты чарып алган, хүн-бүрүнүн бүдүрер ажыл нормаларынын күүселдизинин түнелги кижилерин болгаш бөлүктөринин ат кырында үндүрүп, мурнакчыларын илередип турар. Бригаданын ажылы комсомолчу Ижи Кыргыз эки удуртуп, сиген кезилдизинин талазы-биле өске колхозтарнын мурнунда чоруп турарлар.

Колхозта партия, комсомол организаациялары колхозчуларнын ортузунга агитас-массалыг ажалдарын чорудары-биле агитаторларын үзүп тургускан. Олар колхозчуларнын ортузунга суртаал ажылын бригада, звено айы-биле чорудуп турар. Ол шыкаш ийи звенода ийи бжык өөренир бөлүмнерин тургускаш, ында 28 киж, оң иштинде 12 бжык-ти бедик кижилер өөренип турар.

Малдын бжык чөм-суурну тургузарына колхозчулар болгаш колхоз баштаар чери, оң даргазы эш Бадарчы бар-ла аргалары хергеп тургаш, кыска хуусаада сиген белеткелинин планын күүседерлер.

Мал чеминин белеткелинин планын кыска хуусаада доозар

Колхозта партия, комсомол организаациялары колхозчуларнын ортузунга агитас-массалыг ажалдарын чорудары-биле агитаторларын үзүп тургускан. Олар колхозчуларнын ортузунга суртаал ажылын бригада, звено айы-биле чорудуп турар. Ол шыкаш ийи звенода ийи бжык өөренир бөлүмнерин тургускаш, ында 28 киж, оң иштинде 12 бжык-ти бедик кижилер өөренип турар.

Малдын бжык чөм-суурну тургузарына колхозчулар болгаш колхоз баштаар чери, оң даргазы эш Бадарчы бар-ла аргалары хергеп тургаш, кыска хуусаада сиген белеткелинин планын күүседерлер.

Колхозтун баштаар чери сиген белеткелинин кампаниязынга 115 колхозчуларын, 85 ажалчы аъттарын, 13 сиген кезер машиналарын, 8 сиген бөлдүр бааштарын болгаш хол кадыры-биле сиген кезер 10 кижини организааштап кирген. Сиген кезилдиз эгелээнинден бээр сиген белеткелинин планын чүгле 27,7 хуу күүсеткен. Сиген белеткелинин бригаданын ийи звенога үзүп, оларнын аразында социалист чарышты чарышар алган. Социалист чарышка бир дугаар звено мурнакчы болуп, хүнде 135 центнер сиген сарааттаар тургаш, 150—195 центнерин бүдүрүп турар, ынчаарга 2 дугаар звено хүнде чүгле 45—80 центнер сиген сарааттап турар.

Боттарынын бар-ла билин болгаш күжүн үндүрүп турар эштер Сары-Чылыгы Херел-оол 45 беден 45 кудунуларын, ол шыкаш хөй, өшкү кадарчы эштер Шырап, Лопсан олар малдын чаш төдүн чангыс-даа чидир чокка доруктуруп алган. Мал бажын өстүрер дээш кызымак ажалдап турар малчынарга көлзө ажал-агынын тускай эртемниглерин дуздалап турар. Малды шин ажаап, доруктуруп херекке мал эмчи эш Седен бодунун бүгү билин берип турар.

Устүнде айткан чептеринин кыска хуусаада узуткаш, сиген кезилдизинин графинин өзүгаар мал чеминин белеткелинин кыска хуусаада доозарынче бүгү күштү салыр.

Эш П. К. Пономаренкону Ленин ордени-биле шаңнаар дугайында

ССРЭ-нин Дээди Соединия Президиумунун ЧАРЛЫ

Эш П. К. Пономаренконун төртүңгенинден бээр 50 хар харлааны-биле холбаштыр, партиянын болгаш совет күрүңенин мурнуна оон алдар хавыязын демдегелешпаан эш Пантелеймон Кондратьевич Пономаренкону Ленин ордени-биле шаңнаар.

ССРЭ-нин Дээди Соединия Президиумунун даргазы Н. ШВЕРНИК, ССРЭ-нин Дээди Соединия Президиумунун секретари А. ГОРКИН.

Москва, Кремль 1925 чылдын август 8.

Эш П. К. Пономаренкону Ленин ордени-биле шаңнаар дугайында

ССРЭ-нин Дээди Соединия Президиумунун ЧАРЛЫ

Эш П. К. Пономаренконун төртүңгенинден бээр 50 хар харлааны-биле холбаштыр, партиянын болгаш совет күрүңенин мурнуна оон алдар хавыязын демдегелешпаан эш Пантелеймон Кондратьевич Пономаренкону Ленин ордени-биле шаңнаар.

ССРЭ-нин Дээди Соединия Президиумунун даргазы Н. ШВЕРНИК, ССРЭ-нин Дээди Соединия Президиумунун секретари А. ГОРКИН.

Москва, Кремль 1925 чылдын август 8.

Эш П. К. Пономаренкону Ленин ордени-биле шаңнаар дугайында

ССРЭ-нин Дээди Соединия Президиумунун ЧАРЛЫ

Эш П. К. Пономаренконун төртүңгенинден бээр 50 хар харлааны-биле холбаштыр, партиянын болгаш совет күрүңенин мурнуна оон алдар хавыязын демдегелешпаан эш Пантелеймон Кондратьевич Пономаренкону Ленин ордени-биле шаңнаар.

ССРЭ-нин Дээди Соединия Президиумунун даргазы Н. ШВЕРНИК, ССРЭ-нин Дээди Соединия Президиумунун секретари А. ГОРКИН.

Москва, Кремль 1925 чылдын август 8.

Эш П. К. Пономаренкону Ленин ордени-биле шаңнаар дугайында

ССРЭ-нин Дээди Соединия Президиумунун ЧАРЛЫ

МАРКСИСЧИ-ЛЕНИНЧИ ФИЛОСОФИЯНЫ

ӨӨРЕНИП ТУРАРЛАРГА ДУЗАЛАМЧЫ

МАРКСИСЧИ ФИЛОСОФИЯ МАТЕРИАЛИЗМИ

(Төңгүзү. Эгези 3-кү арында).

нери солуп турганы ышканы оңу боду-биле солудай турар. Марксисчи-ленинчи философия өскө бүгү эртемненин хөгжүлдесинге мировоззрененин, теориялык үндесини — методту болгаш философия теориясын берип турар. Марксизмдин философиясы өскө бүгү эртемненин теория болгаш метод-биле чепсеглевишаан, оң-биле кады бойдус болгаш нийтилед дугайында эртемнени тодаргай чедишкенин-биле байытканын үндөзүлүш, үзүк-соксаал чокка байдып турар.

Бойдус дугайында тодаргай эртемнени идеализм болганчак-ла хажыдып турган болгаш оларга эртеней, хоозун меге «натур-философияны», «бойдустун философияны» удурулуштуруп турган. Философияны олар «эртемнин эртеми» кылдыр хуудуруп, өскө бүгү эртемнени солуп, оларнын хөгжүлдесин моондактап турганнар. Философиянын ындыг хевирлиг сөөлү системасы гегельчи идеалисттик система болуп турган.

Диалектиктик материализм бүгү-ле хевирини идеализмге удур эптеш чок демиселди чорудуп турар.

Шажын ышканы, идеализм болза: удурулушак нийтиледерге мөлчүкчү аныгларнын идеология талазы-биле чепсээ кылдыр бараан болуп келген. Амгы үениң идеализминин социал-экономуг үндесинери болза, капиталисттик тургузуда, идеализм болгаш шажынны тардырынга сонургалдыг мөлчүкчү аныгларнын ажылчы массаларнын меделерин төөредип турарында болуп турар.

Оң-биле кады идеализминин социал үндесинеринден аныгда оң гнесеологуг, теория болгаш билиштин талазы-биле үндесинери бар болуп турар. Олар чүдө болуп турарыл дие, билириниң чоруду-газынын нарындыда болгаш чөрүлдэни, эртемни хөгжүдериңге бергерлерде тодаргай чүдүлдерден, чүдө-лерден, шыннын чүдүлдерден, нийти билиглерни хоорук болуп турарында, боданын чынгыс талалында, тодаргай эвес билиглерини шынны чорук кылдыр, тодаргайлаарга, материядан хамаарышпас дээр чижектик («абсолюттук идея», «кызыгааржак бодал», «бурган» болгаш оон-даа өскө) хуудурганында болур. Идеализм эртемнин хөгжүлдесиниң ол бергелерин ажыглап турар.

«Философ тетрадарына» В. И. Лениннин айтканы болза, идеализм кижиниң билин дийриг ышканы ирлер чижектик хоозун өң болуп турар. «Материализм болгаш эмпириризм» деп номунга В. И. Ленин идеализмниң чүдө социал байдалын эвес, харын гнесеологуг үндесинерин илередиң көргүскен. Физиканын кризисиниң иштиги шынарын болгаш чылдаганынын анализтевишаан, Ленинниң айтканы болза, буржуаз физиктер субъективтик идеализмни болгаш шажын-чүдүлүгүн багыжыңче боражып киргени таварыга эвес, олар боттуп турар даштыкы өртем-чейни, материяны дадалаап эгезлөөр. Физиканын хөгжүлдэни метабилитик материализмниң туржундан диалектиктик материализмниң туржунче кирерин, эрги үзөлдери буза шаварын эртемденерден негези, а ол бергелерин махистер, позитивистер болгаш өскө-даа идеалистер ажылааннар. Ленинниң айтканы болза: «Амгы үениң физиказынын кризисиниң утказы эрги дүрүмнерин болгаш кол принциптерин буза шапканында, меделерден дашкаар боттуп шыннын чүдүлдерин, тодаргайлаарга, материализмни идеализм болгаш агностицизм-биле солаанында болуп турар» (Чогаалдар, том 14, арын 245).

Капиталга бараан болган буржуаз эртемденер болгаш философтор капиталисттик тургузуну камгалап алыр дээн идеализмден салдымай туттунуп турарлар. Олар каныг бир арга-биле бүгү-ле болдунар-ла идеалисттик, реакциялык теорияны непередиң турарлар. Дайын сөөлүңдеги үдө караңгы дүмбейни философта чорук улам-на лыңзаан.

Ада-чурттуң Улуг алдынынга чедип алдынган совет улустун чайын-нанчак тийлелгези, демократиязын күчүлүг лагерин тургусканы англи-америк империалисттерин текнек аарыг чорукка киргенин көргүскен. Марксизмге удур демиселди төвү ам Америкада болгаш Англияда турлагжаан. Караңгы-дүмбейни болгаш реакциянын бүгү күштери ам реакциялык буржуазиянын албанында, марксизмге удур демиселде тургустунган.

Америк-англи буржуаз философия дайын кысыкчыларынга бараан болуп, расалыг фашисчи теорияны пропагандалап, делегейге тергилдече чүткүп, боо-чепсекти эңдере бүдүрүп үндүрүп, америк империализмниң эжелекчи политиказын шынзыдар дээш делегейниң үш дугаар дайынын чайлаш чогуңу дугайын быжыглып турар. Ам ол ролдө буржуаз философтор болгаш амгы идеализмниң бүгү-ле янзы-бүрү хевирлиг бөлүктери: прагматизм болгаш позитивизм, махизм болгаш критиктик реализм, семантиктик философия болгаш идеалисттик өскө-даа «теориялар», школалар болгаш школажыгаштар чоокшулап кирип турар.

В. И. Ленинниң өөрткени болза: «...чогумчалыг философия үндөзиле чокка кандыг-даа бойдус эртеми, кандыг-даа материализм буржуаз идеяларнын кыскажынга удур демиселге болгаш буржуаз миросоаердениниң катеп тургустанур дээш демиселге удур туруп шыдаас. Ол демиселге удур туруп шыдаар база ону долу чедишкени-биле туюлунга чедирер дээш бойдус эртемденери, амгы үениң материалистери, Марксизм тургусканы материализмниң меделердин талалакчызы болган турар ужурулуг, тодаргайлаарга, диалектиктик материалисти болган турар ужурулуг.» (Чогаалдар том 33, арын 207).

Ол ленинчи айтканынын удурутулга болдурбушаан, диалектиктик методту болгаш материалисттик теорияны бойдус эртемниң меделердин-биле хулээп көрбүшаан, совет эртемденер билиглериниң бүгү-ле адырларынга—биологияга, физикага, химияга, астрономияга улуг чедишкенини чедип алганнар. Бистиң чурттувустун даштында эртемниң чедишкенини чүдө чедер эвес, харын чоокку үдө эрттер деп И. В. Сталинниң салган сорулгазын совет эртемденер чедишкенини шийтирлеп турарлар.

Амгы үдө буржуаз философиянын болгаш бүгү капиталисттик культураның хоозураашканын болгаш буураашканын үзөндө марксизм-ленинизмниң тугуңуң адаа-биле марксисчи-ленинчи философияны теориялык үндесинге хөгжүп турар совет культураның, совет эртемни болгаш уран-чүдүлдү артык күштү оңза тодазы-биле илереп турар. Диалектиктик материализм болза, совет эртемниң нийтиси-биле хулээп алганы теориялык үндесин болур. Оң чаагай ролу совет эртемниң бүгү-ле адырларынын чедишкени-биле бадытканып турар. Ол болза, совет биология эртемниң хөгжүлдесиниң чижээңге тодаргай көстүр.

Идеалисттик хоралыг чүүл болур вейсманисчи—морганисчи бодалдарны уштуп октавишаан, мичуринчи совет биология эртеми бойдустан даштыкы материалдыг байдаларындан организмниң үрө-салгаар шынарларындан хамаарылгалын барымдалаш, дийриг бойдустан материалист теориязынын үндесинге боттарынын түндөлдерин тургузуп турарлар. Мичуринчи биологияны санап турары болза, (практикага көргүскөн) үнүштерин болгаш дийриг амытаннарнын хөгжүлдэни дүрүм өзүгаар болуп турар, ол дүрүм өзүгаар болур чорукту билбешаан, бойдустан хөгжүлдесиниң дүрүм өзүгаар болурун билгени-биле дүүштүр херектик үдө баштайгы салгам угланышынга организмнериниң үрө салгалын өскерттип, дийриг организмнерин хөгжүлдесин баштап болур. Мичуринчилер үнүштериниң чаа-чаа сорттарын болгаш дийриг амытаннарнын чаа-чаа уксааларын тургузуп турар. Коммунисттик партияны болгаш Совет чазактын бакарыкчы ролунун ачызы-биле совет агробиология эртемниң үндөзилгиз, социалисттик көдээ ажил-агий чылдан чычө улуг-улуг чедишкенини чедип ап турар.

Материалисттик диалектиктик болгаш теорияны удурутулга болдурган, совет эртемден О. Б. Лепешинская болза, Вирховтун метафизиктик буруу шапкан, Лепешинскаянын көргүскени болза, клетка чүдө клеткаларын хуваалдазын аргазы-биле эвес, харын клетка тургузуу чок болуп турар дийриг чүдөлөриң өзүлдесиниң түндөлинде тыттып болур.

Диалектиктик материализм-биле чепсегленген совет эртем болза, бойдустан болгаш нийтиледдиң хоойлуларын билгениге, оларын ажыкчы-юнарнын эрге-ажыныга ажыглаарынга идегелдик болгаш шынчы чепсек болур.

П. ХОДЬКОВ.

УЛУС ДЕМОКРАТИЯЗЫНЫН ЧУРТТАРЫНДА

Бенгрияда чиик үлөтпүрүн хөгжүлдөсү

БУДАПЕШТ. Пес-таавы болгаш дааранылга үлөтпүрүн ажылчынарынның профвелелинниң 18-ки конференциязынга чүвө чугаалап тургаш, чингине секретарь Кароль Дзбрентен сөөлү каш чылдарнын дургузунда Венгриянын пес-таавы болгаш дааранылга үлөтпүрүнүн дүргени-биле өзүп турарынын дугайына чугаалаан. Республиканың саазын-хөөн үлөтпүрү амгы үдө продукциязын дайын мурнундагы үдө бодаарга, оон ийи чартык катеп хөйүнү, а пөстү — бүдүн чартык катеп хөйүнү үндүрүп турар апарган. Дүктен кылган нарын пөстерини кылып үндүрери барык-ла бүдүн чарттык катеп өскөн. Дааранылга үлөтпүрү продукцияларны кылып үндүрери 1949 чылга дөмей-лээрге, оон 449 хуу көүдөткөн. Беш

чыл планының баштайгы чылдарында чурттуң иштинде пес-таавының болгаш дааранылганың улуг-улуг бүдүрүлгө черлерин тургускулаан, оон иштинде Сегедтин пес-таавы комбинаты болза, Төп Европада эң болбаазын бүдүрүлгө черлериниң бирээзинде санатырып турар. Ол комбинатты советтин эңне чаа, болбаазыраңгай машиналары-биле хандырган болгаш Совет тускай эртемнилерниң дузазы-биле тургускан болуп турар. Муриакчы совет техника-биле долдуур хандырынган Капошварын пес-таавы фабрикалары бириг пехин ажылдадып эгезлээн. Венгрияда эң улуг дааранылга болуп турар Векшчаба, Залагерсег хоорайларнын фабрикаларын ажылгалга кийрилгэн.

(СЭТА).

Румынияда бижик билбес чорукту узуткап турары

БУХАРЕСТ. Бижик билбес чорукту узуткаар талазы-биле курстарнын четкиниңе чоокта чаа доозулган өөредилге чылынын сөөлүгү түндөлдерин үндүргөн. 18660 курстарга 600 муң ажыг ажылчы чоңнар өөренип турган, оларнын хөй кезин тараачынар. Румынияга улус эрге-чагыргазынын чылдарынын дургузунда 3 миллион ажыг кижжи бижик-даа, номчуп-даа өөренип алган, оларнын иштинден элээн хөй кижжи

боттарынын өөредилгезин эге болгаш профессионалдыг школаларда уламчылап турар. Ам бүгү чурттакчылары шупту бижик билер суурлар Румынияда дыка хөй апарган.

Бижик билбес чорукту узуткаар талазы-биле курстарда чаа өөредилге чылынга идепкейлик белеткелдер эгезлээн.

(СЭТА).

Болгарияда тараа ажаап алышыкыны

СОФИЯ. Ажаап алышыкынын кампаниязын үлөгериң эрттирери дээш чоруп турар чарышта киржиңи турар болгар машина-трактор станциялары улуг чедишкенини чедип алганнар. Августун эгезинге чедир тарааларны комбайн-биле кестиренин планын бүгү чурт 101,8 хуу күүсеткен. Эң ылаңгыя чурттуң тараалаң районнарынның МТС-тери улуг чедишкенини чедип алган.

Чижээ, Старозагорский районун МТС-зи дүжүттү комбайн-биле ажаап алышыкынын планын ам безин 132 хуу күүсеткен. Плевенский, Врчанский округтарнын болгаш өскө-даа черлериниң комбайнлары дыка хөй гектар шөлдүң кызыл-тазын, арбайын, көктараазын болгаш өскө-даа тараа культуларын пландан дашкаар ажаап алганнар.

(СЭТА).

ССР Эвилелинниң Конституциязынын төлөвилелинин дугайында И. В. Сталинниң илеткели румын дылда

БУХАРЕСТ. «ССР Эвилелинниң Конституциязынын төлөвилелинин дугайында» эш И. В. Сталинниң 1936 чылдын ноябрь 25-те СССР-ниң Советтериниң VIII Оңза съездинде кылган илеткелин киргизген брошюраны Румыниянын ажылчы

партиязынын ном үндүрер чери массалыг тираж-биле румын дылда парлап үндүргөн.

Ол ышканы «ССР-ниң Конституциязын (үндесин хоойлузун)» база парлап үндүргөн.

(СЭТА).

Герман Демократтыг Республикада социалисттик чарыш

БЕРЛИН. Германиянын социалисттик чангыс-аай партиязынын ийги конференциязынын төвгүлүг шийтири Герман Демократтыг Республиканың ажылчы чоңнарынын ортузунга патриоттук шимчээшкенин болдурган. Продукцияны кылырын көүдөдири, бот-өртки чингедери болгаш продукциянын шынарын эки-жидери дээш социалисттик чарышты тус-тус ажылчынар болгаш бүдүн-бүрүн бүдүрүлгөлөр киржиңи турар.

коллективниң массалыг социалисттик чарышче республиканың цемент үлөтпүрүнүн бүгү-ле ажылдакчыларын кыйгырып турар кыйгыры дэза парлатынган. Август айнын дургузунда оон мурнунда айларда кылып турганындан-даа цементиниң 38,5 хуу хөйүн кылар деп олар хулээгеннер.

Күш-ажылдын бүдүрүчүлүү болгаш кылып турар продукциянын шынары дээш демисежирин Рослаун судно тулагулары күлээнип турарлар.

Химниң болгаш Риза хоорайларын пес-таавычылары, Висмарын болгаш өскө-даа черлериниң чурту-жулары база-ла социалисттик чарышта киржиңи турарлар.

(СЭТА).

АКШ агресчи оожум океан эвилелин тургузуп турар

НЬЮ-ЙОРК. АКШ-тын күрүңе секретари Ачесонун агресчи оожум океан эвилелин тургузар сорулга-биле чытганы хурал август 4-те Гавай ортулуктарында Гонолулуга болган. Ындыг «Чөвүлдөдү» тургузар эрткен чылдын сентябрьда АКШ, Австралия болгаш Чаа Зеландияны аразында чарган «кады камгаланылга» деп адаар керээде көрдүнгөн.

«Дейли уоркер» солунуң дипломаттыг хайгааракчызының меделдеп турары болза, Вашингтонда туруп турар бодалдарны өзүгаар алырга, Гонолулула чугаалажышыкынарын кол сорулгазы япон чазакты Оожум океанга дайынга белеткелге американын шүүт белеткээрине чаа тудары болур. Оон ынай ол кижиниң айтып турары болза, Япониянын премьер-министри Исиданың «полицейлериниң күркүш корпусу» херек кырында «япон армиянын өзээ» болур деп чугаалажышыкынар мурнунда тускай чугаалаан.

Хуралга Ачесондан ангыда Австралиянын болгаш Чаа Зеландиянын даштыкы херектер министрлери база олурушканы.

Хөй саныг парлагаларнын бижик турарындан алырга болза, ол хурал, Сонгу-Атлантик эвилели ышканы агресчи оожум океан эвилелин тургузарыңче чаа базым болуп турар. Ол эвилелге Японияны кийриштерини Катышкан Штаттарнын чыгарыкчы бөлүктери планнап турар.

Ындыг эвилелди тургузар чорук Великобританиянын чарыгдалы-биле Мурнуу-Чөөн Азияга АКШ-тын туржун быжыгалаарыга дузалаар ужурулуг. Гонолулула болуп эрткен хуралга Англиянын төлөлекчи киришпез чорук кичээңгейни хаара

Түдүп турар.

(СЭТА).

Дайын белеткелинге Бельгияда удуруланышыкынар

ГААГА. Шериг албаны эрттирери ниң хуусаазын узатканынга удур бельги солдаттарнын улам күштөлип турар демиселин дугайында медеэни голланд солуннар медеэни турар.

Барың Германияда ээлеп чагырар армиянын бельги солдаттарын ортузунда удуруланышыкынын шимчээшкени база канчаар-даа аажок калбарып турар апарган. Кельн чоогунда Осендорф казармазынга шериг албаны эрттирениң хуусаазын узатканынга удуруланышыкынын чыскаалы болган.

«Де Ваапкейд» солунуң корреспондентиниң Брюсселден медеэп турары болза, ол демиселде Бельгиянын шериг кезектериниң солдаттары киржиңи турар. Херсталда артиллерия дивизионунун 70 солдаттары август бештин дүңезинде казарманын эжини үрөп каапкан деп солун медеэп турар. Олар анаа дөрт агромашиналарны ап алгаш, «Интернационалды» ырлашышаан, Монселе шериг казармасынче чедер берген. Олар анаа ол шериг казармаларында туруп турар фламантың солдаттары шериг албаны эрттирениң хуусаазын улгатырганынга удуруланышыкы чыскаалыга киржинче кыйгырганнар. Казарманы каапкаш барган шериглерниң аразында резерва офицерлери болгаш унтер офицерлер база бар болган.

Бельги армиянын солдаттарының улуг хөдөлишкенин голланд буржуаз солуннар чажыраар аргажок болуп турар. Бельги солдаттарының хөдөлишкенинниң барым-дааларын биживишаан, голланд армиянын ол ышканы хөдөлишкенин доп-дораан сагындарыңче доп-дораан хемчег алырын буржуаз солуннар доктаамал сагындырып турар. (Голландияга чораан америк генерал Олмстид ынавыла шериг албаны эрттирениң хуусаазын узатканын голланд чазактан негезин билдингир).

Солдаттарнын ортузунда үймэни базары-биле каргыс шагдаларны келдирткен болгаш Монселе казарманы долгандыр бүүзүлгөш, солдаттарнын, резерва офицерлериниң болгаш унтер-офицерлериниң чартык кезин тудуп хоругдаан. Ынчалза-даа артык солдаттар Шалеруага чедип шыдаан болгаш ол черини чурттакчы чоңун шериг албаны эрттирениң хуусаазын доп-дораан кызырап дээш, тудуп хоругдааттырган солдаттарын хостары дээш компанияны калбартырыңче кыйгырган. Август үшүн кезжээинде Гейтте хоорайда туруп турар солдаттар болуңун казармаларыңче дедир баарындан ойталааннар. Олар шуптузу ол хоңду кудумчуга революшюк ырыларны ырлажып, кылаштажып тура хонган.

Шериг албаны эрттирениң хуусаазын улгатырганынга удур бельги армиязынын шериг албаныларынның массалыг хөдөлишкенинниң дугайын бижээш «Де Вааркейд» солунуң бижип турары болза:

«Шериг албаны эрттирениң хуусаазын узатканынга удур демисежирин бельги солдаттар шыдамыккай-биле үргүлчүлөп турар. Солдаттарнын демисели-биле сеткил-сагыш катжыжыкынын илередиңи турар. Бельги ажылчыларнын ол чорун улуг ужуру-дузалыг болуп турар. Бодуңун профвелелдериниң удуртукчуларындан айтырбайн-даа ажылчынар ажыл соксалдыкынын кылып турар солдаттар-биле офицерлерини катыжып турар чорун оңза ужуру-дузалыг. Бельги солдаттар болгаш ажылчынар бодуңун хөдөлишкенинниң ужуру-дузанын чугаа чок билерлер».

(СЭТА).

Профвелелдериниң область комитединиң кубогу дээш

Эрткен воскресеньде, Совет Тывааның беш чыл ою аттыг, Кызыл хоорайнын стадионунга профвелелдериниң область комитединиң кубогу дээш Бай-Хаак — Барыын-Хемчиктин бут-бөмбүүнүн командаларынын аразынга шүүдө ужуражышыкы болган. Июльдуң 20-ден августун 3-ке чедир болуп эрткен шүүдө маргылдааларга ол командалар күштүг болуп күлээлген. Кубокту чедип алыр дээш, бир дугаар чери элээр дээш кызымак демисешпишаан, ийи командаларнын талазындан улуг күженишкенин маргылдаа оюн болуп турган. Ук маргылдаа көрүкчүлөргө дыка солун болган.

ларда Барыын-Хемчиктин командазы дүргөн күштөлишкенин ойнавышаан, 8 минута эрткенде бөмбүктү эжикче кирип тепкен. Ынчангаш сан 1:1 апарган.

Баштайгы 20 минутта оюнун инициативазын бай-хаакчылар тудуп турган. Олар болза, 15 минута болгаш бир саны алган. Оюнун баштайгы чартынын төңчүзүндө Барыын-Хемчик командазы шавар халдаашкыны үргүлчүлөвишаан, оюнун темпизин күштөлдирген. Ындыг болза-даа, ол команда сан ап шыдавай турган, чүд дие, бай-хаакчылар эки ойнап билери-биле бүгү атакаларын ойтур шапкан. Оюнун баштайгы кезин 1:0 саныг болуп, бай-хаакчыларын тийлелгези-биле доозулган.

Маргылдаанын ийи дугаар кезинде оюнун хөй нурузу бай-хаакчыларын эжиниң мырынай чоогунга болуп тургулаан. 20 минута дургузунда оюн үргүлчүлээн соонда, Барыын-Хемчиктин командазы база бир бөмбүктү кирип тепкен, ынчангаш сан 2:1 болу берген.

Часпар соонда, баштайгы минута-

Бай-хаакчыларын эжиниче бөмбүктү 2 катеп кирип тепишаан, Барыын-Хемчик командазы камгалалды күштөлдиргеш, оюнун төңчүзүңге чедир камгалал-биле үргүлчүлээн. Ынчангаш Барыын-Хемчиктин командазы маргылдааны чедишкенин эрттирген болгаш тийлелгени чедип ап шыдаан.

Бут-бөмбүүнүн маргылдаазы төңгөн соонда, тийлекчи болган Барыын-Хемчик командазынга профвелелдериниң область комитеди кубогу тывыскаан. Кубокту алган команда шөлдү дескиндир эзулап, оожум чүгүргөш чорупкан, көрүкчүлөр ол командага байыр чедирип турган. Судья эш Кузнецов бут-бөмбүүнү шөлүңе оюнун эки удуртуп эрттирген.

М. ЧЕМКОВ.

Харысалгалыг редакторнун оралакчызы Д. О. БЕГЗИ.

СЭЭКТЕР—кадыкшылганың хоралыг дайзынлары, олар—ижин тифиниң, дизентерияны, туберкулезтиң, гистериниң болгаш өскө-даа аарыгларнын халдаарларын тардып турарлар.

СЭЭКТЕРНИ ЧАГДАТПАНАР!

Аш-чеминер тогланчызын, хирлиг саваларны чогуур өйүңде аштап арыглар. Аш-чеминери болгаш саванары сээктерден тугланар. Херим-кажаа, бөжүн штин арыг т, ргузунар.

СЭЭКТЕРНИ НЕПЕРЭЭР ЧОУРУН БОЛДУРБАНАР!

Оларын өзүп-төрүүр уязы—өдөк болгаш чуувду поктары чогуур өйүңде арыглап аштанар! Чуунду төгер уургайларын болгаш пок чыгыр өскө-даа черлериниң уттерин так кылдыр туглап, оларны хлорууг чугай ийикпе, азы хоюг доурак-биле бысканнап чажынар.

СЭЭКТЕРНИ ЧОК КЫЛЫНАР!

Бүгү-ле аргаарын болгаш чепсектери херегелер: сөөк хораннар суук чүдүлери, хораның саазынарын, чыпшындар саазынын, 2 хуу чигир эвандирлиг формалинын, сөөк шүүрлерин болгаш өскө-даа чүдүлери.

СЭЭКТЕРНИ НЕПЕРЭЭР ЧОУРУН БОЛДУРБАНАР!

БИЛИП АЛЫНАР: чазын ийикпе, азы чайның өгезинде чагыс сөөкти өлүрери чайның төңчүзүндө муң сээктерин өлүргези-биле бир дөмей болур.

Тыва областың санитар-чырыдышыкын бажыны.

